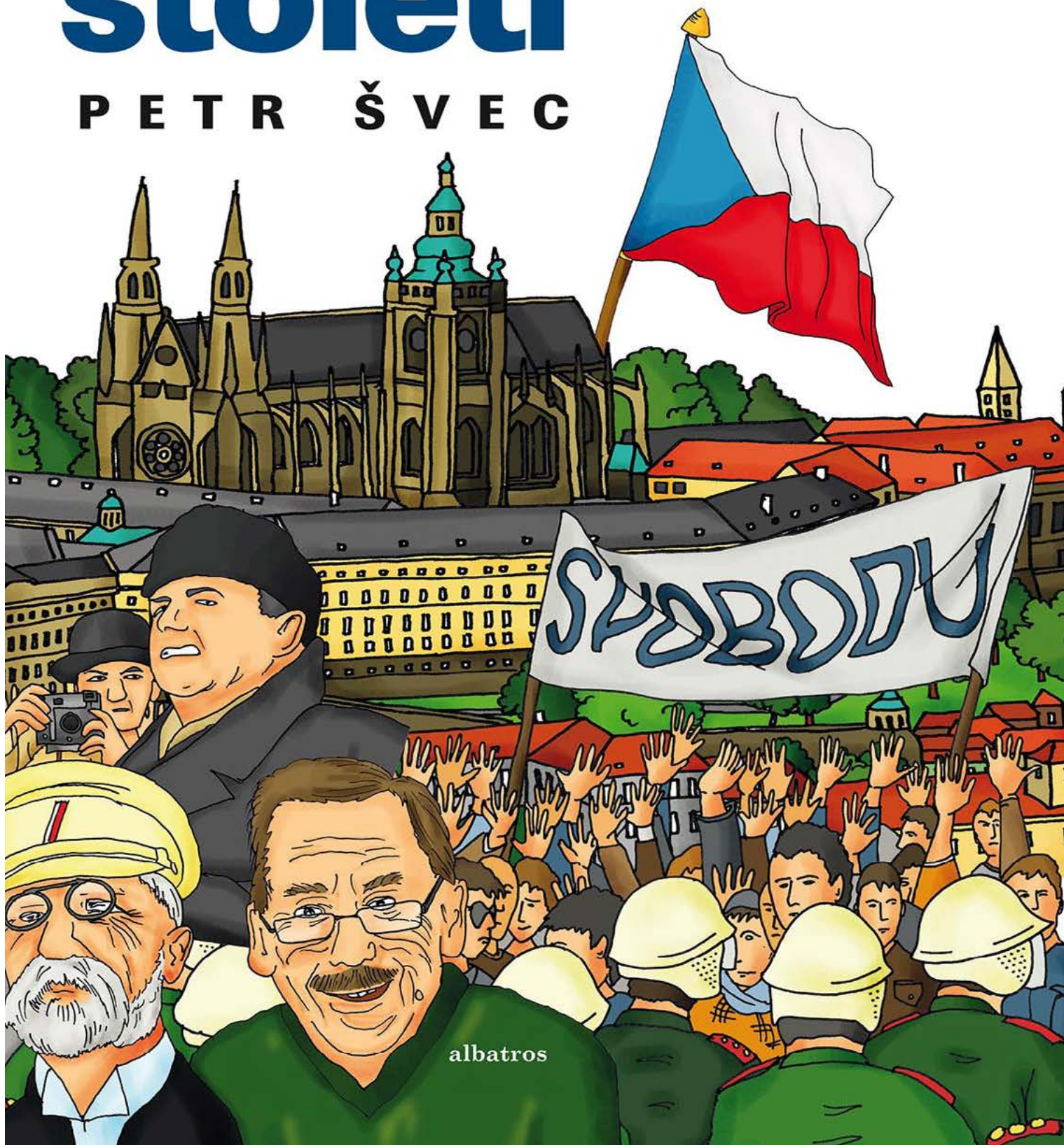

České století

P E T R Š V E C

Přelomové
události
našeho státu
1918–2018

České století

Vyšlo také v tištěné verzi

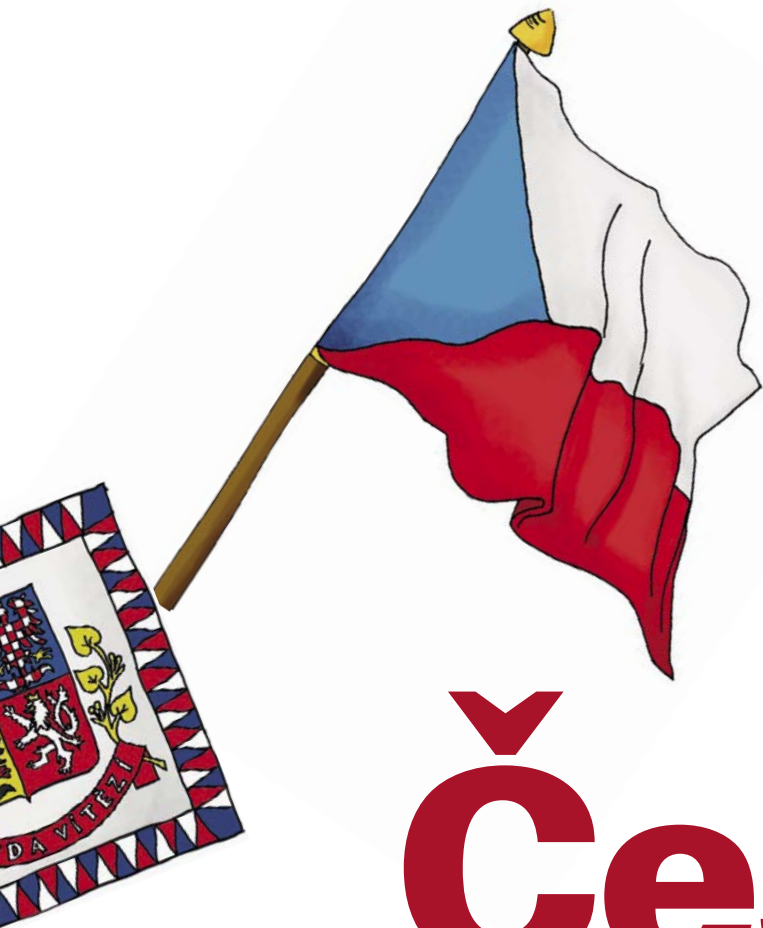
Objednat můžete na
www.albatros.cz
www.albatrosmedia.cz

Petr Švec
České století – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

**Přelomové
události
našeho státu
1918–2018**

České století

P E T R Š V E C

ALBATROS

Věnováno Ondrovi

Předmluva

Sto let existence našeho státu bylo poznamenáno válkami tak krutými, že nad tím dodnes zůstává rozum stát. Vládlo u nás tolik nespravedlnosti a bolesti, že se nám to vrylo do paměti už možná navěky. Polovinu své existence náš stát protrpěl v dobách různých diktatur a totalit. A proto musíme být vděční za tu druhou polovinu, kdy jsme dostali privilegium být svobodným a demokratickým státem. Není to samozřejmost, jak dnes – v době svobody a míru – možná lidem připadá.

Snad by byli zakladatelé českého státu, jejichž jména známe ponejvíce z názvů ulic a náměstí našich měst, pyšní, jak Česko dnes vypadá. Nachází se v nejlepších letech své stoleté existence. Je bohaté, bezpečné, má spojení mezi nejuznávanějšími velmocemi, má obdivuhodně rozvinutou kulturu, udržuje tradice a pyšní se svou historií sahající tisíc let do minulosti. Ano, Češi se rozešli se Slováky, ale jejich vzájemné přátelství je teď tak vroucné jako nikdy dřív. A zcela výjimečné máme vztahy i s ostatními sousedními státy, se kterými jsme dříve válčili. To o sobě každý národ či stát říct rozhodně nemůže. Ba naopak.

Nezkažme si to. Nenechme si to vzít. A snad, až se budou naši následovníci při oslavě dvoustého výročí českého státu ohlížet zpět, nebudou mít paměť zatíženou žádnými pohromami a národními tragédiemi tak, jak to letos máme při oslavě 100 let od vzniku státu my.

Autor

1. Vznik Československa

Nejen Evropu devastuje nejkrutější a nejkrvavější válka, jakou dosud lidstvo zažilo. V blátě francouzských zákopů umírají tisíce vojáků, aniž by se jedna nebo druhá válčící strana posunula vpřed, byť jen o pár kilometrů. Bojuje se v Asii, bitvy se nevyhnou ani africkému Egyptu, německé a britské jednotky svádějí krvavé střety také ve sluncem rozpálené Keni nebo Ugandě a válčí se i na tichomořských ostrovech. Svět je naruby a na bojištích umírají i Češi. A je to zvláštní, k zemi padají v uniformách jak na jedné, tak na druhé straně. Češi bojují totiž na obou stranách a mnohdy stojí v bitvách přímo proti sobě.

Češi vlastní stát nemají, přišli o něj po osudné porážce českého vojska v bitvě na Bílé Hoře už před 300 lety, kdy bylo dosud hrdé české království pohlceno Rakouskem v čele se šlechtickým rodem Habsburků. A Rakušané tedy Čechy jako své poddané po vypuknutí první světové války volají do zbraně, aby jim pomohli v boji s Francouzi, Brity, Rusy a dalšími národy. Povoláno je asi 1,5 milionu českých mužů, ale bojovat za rakousko-uherského císaře se jim nechce. Často se vzdávají nepřátelským vojskům a bojují raději v jejich řadách.

● Čeští vojáci utíkají k nepříteli

Na bojištích rozvrácené Evropy proto sílí myšlenka na vlastní zemi, na **samostatný stát Čechů a Slováků**, na samostatnou republiku, které nevládne rakouský ani žádný jiný císař. Do čela československého zahraničního odboje se staví tři výjimeční muži – **Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik**. Jejich úkol, za kterým si tvrdě jdou, je jasný: přesvědčit politiky v Evropě, ale i v Rusku a ve Spojených státech amerických, že Češi a Slováci mají právo žít ve vlastním státě. Všichni věří v porážku Rakouska-Uherska a že Češi a Slováci budou stát po boku vítězů. To bylo ale velmi odvážné přání, vždyť čeští vojáci přeci bojovali v rakouských uniformách a střelili po vojácích, kterým velely právě ty velmoci, se kterými trojice česko-slovenských politiků jednala.

Jak postupně Rakousku-Uhersku začalo téct na bojištích do bot, českých přeběhlíků na druhou stranu bojové linie znatelně přibývalo. A to dokonce tak, že pod taktovkou Masaryka vznikaly v Rusku, Itálii nebo ve Francii celé česko-slovenské jednotky čítající dohromady desítky tisíc mužů. Jejich bojové úspěchy, statečnost a odhodlání byly největším argumentem pro světové státníky, aby československé nároky na samostatnost uznali.

● Vlivné slovo amerického prezidenta

Události nabraly na začátku roku 1918 spád. Nejprve čeští poslanci zasedající v takzvané Říšské radě, tedy jakémisi parlamentu všech zemí rakousko-uherského císařství, přijali **Tříkrálovou deklaraci**, ve které požadovali spojení Českých zemí a Slovenska do jednoho státu. O dva dny později představil **americký prezident Woodrow Wilson** plán, jak by měl svět vypadat, až válka skončí. Wilson počítal i s tím, že na mapě Evropy se objeví nová země – **Československo**.

28. října 1918 se Václavské náměstí v Praze zaplnilo lidmi. Národ slaví vznik vlastního státu.

● **Císaři se hrouť zem pod rukama**

V červenci se **čeští politici v čele s Karlem Kramářem, Antonínem Švehlou či Aloisem Rašínem** shodli na tom, že chtějí opustit císařství. Ten okamžik se přiblížil se **začátkem října 1918**. Rakouský císař Karel I. se snažil ještě zachránit, co se dalo, a sliboval Čechům a Slovákům hory doly, jen aby zůstali. Snaha to ale byla marná. Rozpadu a zániku kdysi nejmocnější říše na evropském kontinentu už císař zabránit nedokázal. Osud jí věnuje už jen poslední dva týdny života a pak přichází zlomový okamžik pro miliony Čechů a Slováků.

● **Slovenský národ byl před zánikem**

28. října 1918 se začala psát nová kapitola české státnosti. Češi vyhlásili samostatnost. O dva dny později se k nim přidali i Slováci. Spojení těchto dvou malých středoevropských národů do jednoho státu mnohé překvapilo. Poslední desetiletí toho už mnoho společného neměly. Slovenský národ byl touto dobou v naprostém úpadku. Mohli za to Uhrové, tedy Maďaři, kteří společně s Rakušany ovládali celou rakousko-uherskou říši. Maďaři potlačovali všechno slovenské, Slováci neměli vlastní školy, natož univerzity. Žáci se učili v maďarštině, neexistoval ani jediný slovenský soudce a najít Slováka na státních úřadech byl skoro zázrak. Slovenských vlastenců bylo méně, než kolik se vejde cestujících do jednoho vlaku. Národ balancoval na hraně zániku. Ale volání Čechů po samostatnosti vlilo i poslednímu zbytku uvědomělých Slováků krev do žil, a protože věděli, že by jejich vlastní stát neměl šanci na přežití, připojili se k Čechům s vidinou spokojeného soužití.

Rok po Slovácích se pak připojila k novému státu ještě Podkarpatská Rus, tedy území na dnešní západní Ukrajině. Do čela vlády byl jmenován Karel Kramář a **prezidentem se stal T. G. Masaryk**.

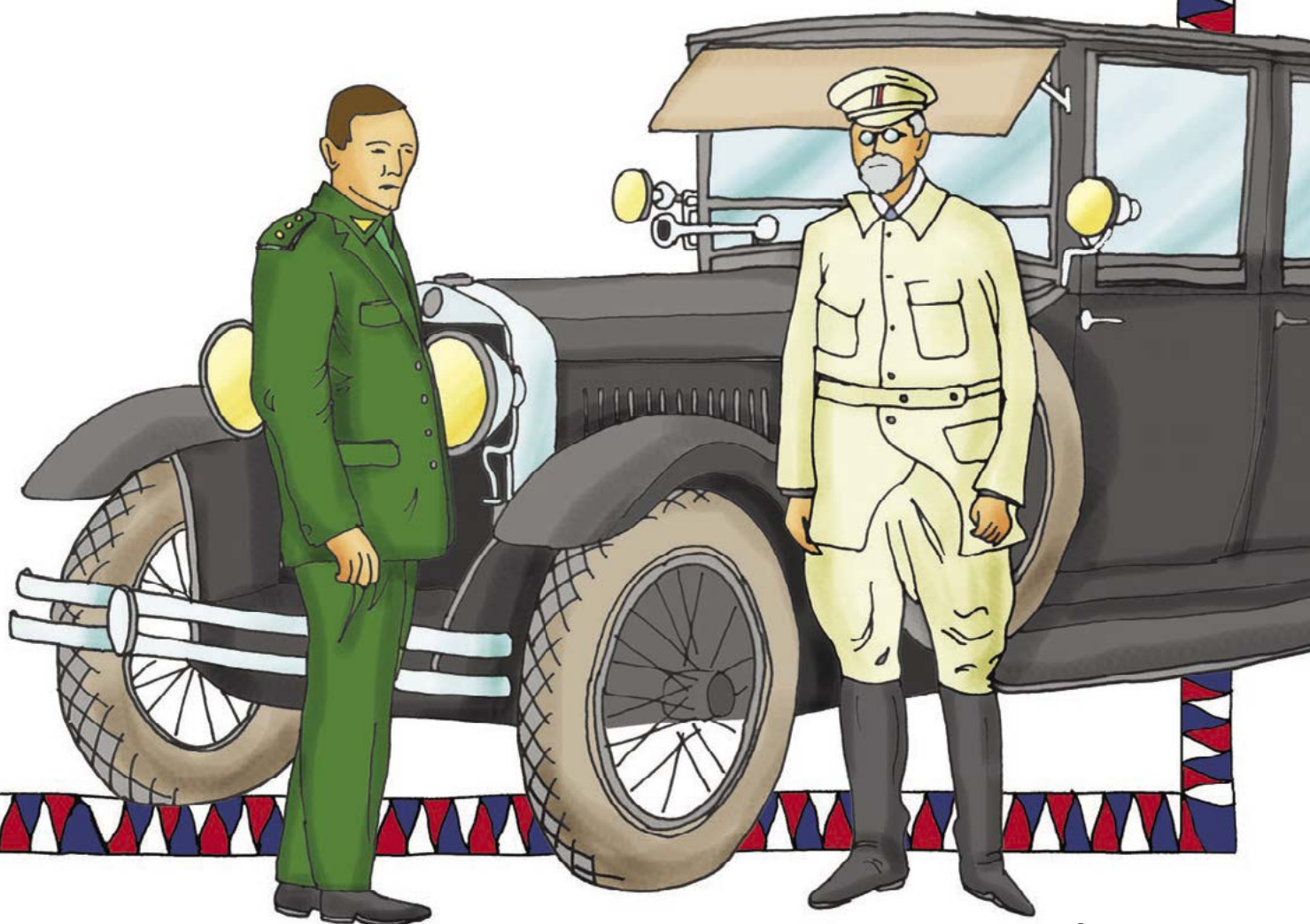
● **Tři miliony Němců na českém území**

V **Československu** ale nežili jen Češi, Slováci a Rusíni (tedy obyvatelé Podkarpatské Rusi), ale také Němci. Těch žilo zejména v českých a moravských pohraničních oblastech kolem tří milionů. Vlastně **skoro každý čtvrtý občan byl Němcem**. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi zas měla domov nemalá skupina Maďarů. Toto soužití se ukázalo být rozbuškou, která nejprve rozpoutala krátkou válku Československa s Maďarskem a o dvacet let později spustila události vedoucí k národní katastrofě – zániku republiky na začátku druhé světové války.

Víte, že:

Existovala možnost, že by Česko mělo přístup k moři. Při mírových rozhovorech po skončení první světové války se objevil návrh, aby měli Čechoslováci společný stát se Srby a Chorvaty. Československo by bylo spojeno se Srbskem a Chorvatskem 80 kilometrů širokým a 200 kilometrů dlouhým pásem území v místě dnešní hranice mezi Rakouskem a Maďarskem. Návrh byl na mírové konferenci zamítnut.

Prezident Tomáš Garrigue Masaryk neměl jen koně, jak by se mohlo z většiny fotografií z tehdejší doby zdát, měl i prezidentskou limuzínu.

2. České státní symboly

Dokážete si představit, že by měly dva státy stejné vlajky? Jak by to potom vypadalo třeba na společném sportovním utkání, kde by byli fanoušci obou národních týmů k nerozeznání? To byl přesně případ českého státu. Ten měl totiž na začátku svého vzniku vlajku stejnou jako sousední Polsko, tedy dva pruhy: **červený a bílý**. Právě to se ale Polákům nelíbilo. Proč by Češi měli mít stejný národní symbol jako oni? Barevná kombinace ale nevzešla z hlav tehdejších politiků jen tak, bíločervené barvy se objevily například na pražských barikádách už v roce 1848, kdy se Češi vzbouřili proti rakouské nadvládě.

Po vzniku našeho státu nehartusili jen Poláci, ale také Slováci, kteří se ocitli s Čechy v jednom státě. Proč by oni měli ctít a vzít za svou vlajku Čechů? A tak byl do vlajky **vložen modrý trojúhelník**, o kterém se říká, že představuje horský štít slovenských velehor Tater. A modrý, protože modrá skutečně patřila mezi slovenské národní barvy.

Tím se **česká vlajka stala světově unikátní**, protože podobnou, jen s přehozenými barvami, mají už jen Filipíny. Nejčastěji jsou totiž vidět vlajky obyčejné a to jen s pruhy.

● Lipová ratolest

Mezi státní symboly nepatří jen **vlajka**, ale také **velký a malý státní znak, státní pečeť, vlajka prezidenta republiky, trikolora a státní hymna**. Máme i symboly českého státu, které nejsou zakotveny v ústavě, třeba národní strom. Čím je pro Kanadany javor a pro Libanonce cedr, tím je pro Čechy lípa. Proč zrovna ona? Národním stromem mohl být totiž klidně i dub. Právě lípu a dub uctívaly už staré kmeny, které na našem území žily. Lípa se stala pro svou

mohutnou korunu, vlídný stín a vůni květů symbolem ochrany a lásky. Lidé věřili, že dokáže odehnat zlé duchy a lidské chmury. A protože dub byl spojován stále častěji s německým národem, padla v Čechách v 19. století volba **na lípu**. Není tedy vůbec náhodou, že lípy často zaujímají v českých městech a vesnicích velmi významné místo na náměstích a návších.

● Proč mají Češi ve znaku lva?

Nepřijde vám při pohledu na český znak něco divného? Ano, proč má země ve střední Evropě ve svém znaku lva, který je v zemi k vidění maximálně tak v zoologické zahradě? Je to sice zvláštní, ale **lva měli čeští králové** na svých štítech **už před 800 lety**. Lev totiž **představuje sílu, ctnost a odvahu** a podle starých kronik právě čeští králové bojovali statečně po boku jiných evropských panovníků. Lva mají ve svém znaku i naši západní sousedé z německého Bavorska, Finové, symbol lva používají i v Benátkách, ve Švédsku nebo na Srí Lance. Český lev se od nich na první pohled ale odlišuje, má totiž **dva ocasy**. Ten druhý si podle kronik zasloužil za pomoc císaři Ottovi český král Přemysl Otakar I. Podle znalců erbů se jedná ale jen o symbol, který dokazuje, že jde o lva a ne o lvici. Pohlaví zvířat na erbech se totiž rozlišovalo právě tím, že byla nějaká část jejich těla zdvojená.

Víte, že:

Dva státy v západní Evropě, které spolu sousedí, mají stejné vlajky. Ano, jedná se o Nizozemsko a Lucembursko, jejichž vlajky mají tři pruhy – červený, bílý, modrý. Liší se jen odstínem modré barvy.

3. Česká hymna

Zatímco hymny většiny jiných států burcují k boji a vyzdvihují národní sílu a hrdost, u české hymny se často derou do očí slzy dojetí. Její melodie vůbec nepřipomíná bojový pochod, je spíše tesklivá a slova oslavují domov a krajinu. **Českou hymnou** je první sloka písně *Kde domov můj*, která byla až do rozpadu Československa v roce 1993 doplněna slokou nynější slovenské hymny *Nad Tatrou sa blýska*. Hymna je národní písní, která se hraje a zpívá při státních svátcích, významných událostech nebo třeba vítězstvích českých sportovců. Právě proto se člověk často marně brání dojetí.

● Hymně pomohlo, že ji císař zakázal

Píseň *Kde domov můj* pochází z divadelní hry **Josefa Kajetána Tyla** *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka*, která byla poprvé uvedena v roce 1834. Hudbu k ní složil **František Škroup**. Není divu, že v době nadvlády rakouské monarchie nad českými zeměmi rychle zlidověla a získala postavení národní písně. Paradoxně jí k tomu pomohl i zákaz, který na ni vydaly rakouské úřady.

Je pravda, že hymna oslavuje kraj, kde žijeme, ale už nehovoří o lidech. O těch totiž zpívá až druhá sloka písně *Kde domov můj*, která je však většině lidí neznámá: „V kraji znáš-li Bohu milém duše outlé v těle čilém, mysl jasnou, vznik a zdar a tu sílu, vzdoru zmar? To je Čechů slavné plémě, mezi Čechy domov můj...“

Mnozí historici se shodují, že Tyl při psaní veršů o lučinách s hučící říčkou, o skalínách porostlých borovicemi a sadech s kvetoucími stromy shlížel do pražského Nuselského údolí. Dnes v něm stojí domy, projíždějí vlaky a tramvaje, ale za Tylova života tu vládla zeleň.

Trochu ošizeni se mohou cítit Moravané a Slezané. Přestože i oni přijali hymnu *Kde domov můj* za svou, v jejím textu o sobě nenaleznou ani zmínku. V době císařství se Čechy označovaly za zemi Českou, naproti tomu Morava byla zemí Moravskou.

KDE DOMOV MŮJ

(Fr. Škroup - J.K.Tyl)

Fr. Škroup

Andante con moto. $\text{♩} = 88$

p

1. Kde do-mov můj, kde do-mov můj? Vo-da

f

hu - čí po lu - čí - nách, bo-ry šu - mí

p

po - ska - li - nách, vsa-dě skví se ja - ra

f

květ, zem-ský ráj to na po - hled A to

f

je ta krá - sná ze - mě, ze-mě če - ská -

pp

do-mov můj - ze-mě če - ská - do-mov můj J.K.Tyl.

Víte, že:

Prezidenti Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš měli k textu hymny výhrady. Benešovi připadala nmoderní a patetická a Masaryk chtěl dokonce vypsát soutěž o novou hymnu.

4. Český stát

S nadsázkou lze říci, že český stát je snadno rozeznatelný i z vesmíru. Prakticky celé území je totiž obeháno horami. Na severu chrání českou kotlinu třeba Krkonoše a Jeseníky, na západě Krušné hory, na jihu Šumava a na východě Bílé Karpaty. Pokud k nám chce někdo z ciziny přijet, musí skoro všude nějaké hornaté hřebeny překročit.

První lidé žili mezi horami ve střední Evropě už před 750 tisíci lety, ale počátky českého státu spadají do druhé poloviny 9. století, kdy byl mimo jiné pokřtěn první doložený český kníže z dynastie Přemyslovců, Bořivoj. O dvě století později se k Čechám připojila Morava.

K zapamatování se hodí i další přelomové roky pro náš stát. V roce 1198 vzniklo české království, v roce 1918 Československo a v roce 1993 Česká republika. Po celá staletí se území našeho státu různě smrskávalo a rostlo až do dnešní podoby hranic. Těžko dnes uvěřit, že české území sahalo v jednu dobu až k Baltskému moři. A na jihu až téměř k Jaderskému moři, to bylo ale už hodně dávno, před více než 700 lety.

● Česká kolonie v Africe?

Po první světové válce se dokonce objevila informace, že by Češi stojící na straně vítězných mocností měli mít i svou kolonii v Africe. V tisku se spekulovalo o státečku Togo, někdejší kolonii pod správou poraženého Německa. Oficiální dokumenty z mírových dohod se ale o ničem takovém nezmiňují a Češi žádnou kolonii nakonec nezískali.

V naší zemi žije přes 10,6 milionu obyvatel, největším městem je metropole Praha, kde má domov skoro 1,3 milionu lidí. Více než sto tisíc lidí žije v pěti velkoměstech. Každé město má nějakou svoji zvláštnost – Plzeň se třeba přezdívá město piva, Pardubicím zas město perníku. Města jsou mezi sebou propojena železnicí a postupně se mezi nimi s většími či menšími úspěchy budují i dálnice, se kterými je to zatím stále trochu bídné, zatímco železniční síť má Česko možná vůbec nejhustší na světě.

Čím se proslavila česká města:

1. **Praha** – Staroměstský orloj
2. **Brno** – výroba traktorů
3. **Ostrava** – důlní věže
4. **Plzeň** – tradiční výroba piva
5. **Liberec** – vyhlídková restaurace Ještěd
6. **Hradec Králové** – výroba klavírů
7. **Pardubice** – výroba perníku
8. **České Budějovice** – koněspřežná železnice
9. **Zlín** – slavný filmový festival
10. **Karlovy Vary** – věhlasné lázně
11. **Jihlava** – ježek jako symbol města
12. **Mladá Boleslav** – výroba automobilů
13. **Tábor** – bývalé sídlo Husitů
14. **Česká Třebová** – železniční křižovatka
15. **Klatovy** – katakomby s mumiiemi
16. **Ústí nad Labem** – chemický průmysl
17. **Olomouc** – výroba syrečků

5. Český politický systém

Mohlo by se zdát, že našemu státu vládne jen vláda nebo prezident. Ano, jsou často vidět v televizi nebo v novinách, ale na moci se podílí mnohem více lidí. Každý Čech, který už oslavil osmnácté narozeniny, může chodit volit. Vybírá si politiky, kteří ho pak zastupují v parlamentu nebo na radnicích ve městech. Český politický systém stojí na třech pilířích – **na moci zákonodárné, moci výkonné a moci soudní**.

Moc zákonodárná

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PREZIDENT

SENÁT

PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

V čele státu stojí **prezident a vláda**, kterou řídí **premiér**. Vláda má své ministry, kteří zodpovídají například za státní peníze, stavbu silnic, za velké nemocnice nebo za to, že budeme dobře pečovat o přírodu. Prezidenta si lidé volí sami, ale nebylo to tak vždycky. Ještě nedávno vybírali prezidenta poslanci – tedy politici, kteří sedí v parlamentu. **Parlament** se skládá ze dvou komor – **sněmovny a senátu**. Ve sněmovně zasedá 200 poslanců a v senátu máme 81 senátorů. Tito lidé vytvářejí zákony a pravidla, jimiž se pak musí všichni řídit. Na to, aby byly zákony dodržovány, přesněji řečeno, aby byli trestáni ti hříšníci, kteří je nedodržují, dohlížejí soudy.

Česko má mnoho úrovní soudů, ty nejdůležitější sídlí v Brně a jsou jimi Ústavní soud a Nejvyšší soud.

Moc výkonná

Moc soudní

Úřad vlády České republiky

Nejvyšší soud

6. Čeští prezidenti

Věřili byste tomu, že nejvýznamnější prezident naší země, vlastenec, uznávaný vědec a badatel **Tomáš Garrigue Masaryk** pocházel z rodiny, kde matka uměla lépe německy než česky a otec byl Slovák, kterého naučil číst a psát až právě jeho syn Tomáš? Bylo tomu skutečně tak. Masaryk byl nejviditelnějším a nejsnaživějším politikem, který přivedl český a slovenský národ k nezávislosti na rakouském císařství. Jezdil po celé Evropě i do Ameriky a přesvědčoval tamní státníky, aby pomohli Čechům se osvobodit. Ti byli už 300 let poddanými rakouského panovníka a chtěli to změnit. Masaryk byl po vzniku samostatného státu několikrát zvolen prezidentem a vedl zemi v dobách dobrých i zlých celých sedmnáct let.

● Václav Havel

Není náhodou, že i další nejvýznamnější český prezident bojoval za svobodu. Šedesát let po Masarykovi byl **Václav Havel** jednou z nejviditelnějších tváří opozice, která v roce 1989 pomohla svrhnout totalitní komunistický režim. Než se tak stalo, byl Havel hlasitým kritikem režimu, za což strávil řadu let v komunistických žalářích. V listopadu 1989 se stal jedním ze spoluzakladatelů protikomunistického hnutí Občanské fórum a už na konci prosince byl zvolen prezidentem nově se nadechnuvšího svobodného státu. V úřadu byl 13 let a sice se mu nepodařilo zabránit rozpadu republiky a odtržení Slovenska, ale měl zásadní vliv na vybudování demokracie ve státě a připojení Česka k zemím vyspělé západní civilizace.

Přestože měly české země od vzniku Československa ve svém čele do roku 2018 dohromady jedenáct prezidentů, kromě Masary-

